

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion Erasmi Roterodami Germani De Milite Christiano

Erasmus, Desiderius

Lypsi, 1516

VD16 E 2746

Opiniones Christiano dignae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-33324

pelricq; si captare, qd sentiāt. Tu vitæ ac lucj fili⁹, sepeliāt sine, Ioan¹²
mortui mortuos suos, cæci cæcorū duces sūt in foueā abeant, Math. 8
Caue quoq; ab exēplari tuo Christo cordis oclōs dimoueas, Mar. 7

Philosophi sec-
tas suas fortius
tuent q̄ Chris-
tiani suam.

Nō errabis, vitatis ductū sequēs. Non impinges in tenebris,
post lumē ambulās. Hoc plucēte, si fucata bona a veris, si vera
mala a falsis secreueris, horrebis, nō imitaberis cæcitatē multi-
tudinis, ad inanissima rerū ludibria, vicib⁹ q̄busdā affectiōnū,
iræ, inuidiæ, amoris odij, spei, met⁹, gaudiij, doloris, quouis Eu-
ripo iquieti⁹ æstuātis. Bragmani, Cynici, Stoici, mordic⁹ sua
dogmata tueri solēt, & reclamāte mūdo explodētib⁹, exhibitā-
tibus om̄ibus, tamē vrgent p̄tinaces, qd̄ sibi semel p̄staserunt.
Aude & tu sectæ tuæ decreta penitus in animo figere, aude
securus ac totus in authoris tui sententiā pedibus discedere.

¶ Opiniones Christiano dignæ.

Sup hoc vide
omeliā sup euā-
gelio hō quidā
erat diues q̄ ha-
bebat Villicum
Luce. 16. Item
Augustinū li. 1.
de ciuitate. cap.
nono.

Hæc semp apud te cōstent veri Christianismi paradoxa. Vt
ne quis Christian⁹, se sibi natū esse putet, neq; sibi velit viuere.
Sed quicquid habet, aut est, id omne nō sibi tribuat, sed deo au-
thori ferat acceptum, oīa sua bona oibus existimet esse cōia.
Proprietatē Christiana charitas nō nouit. Pios amet ī christo,
impios p̄pter Christū, q̄ nos adhuc inimicos sic dilexit prior
vt se totū nobis redimēdis impēderit. Illos cōplectat, qd̄ boni
sint, hos nihilomin⁹, vt bonos reddāt, Neminē prorsus homi-
nem oderit, nō vtiq; magis, q̄ fidelis medicus odit egrotū, vi-
cīs tm̄ sit inimicus. Quo grauior est morb⁹, eo maiorē curā
adhibebit pura charitas. Adulter est, sacrilegus est, Turca est,
exerec̄ adulterū nō hominē, sacrilegū aspernet, nō hominē,
Turcā occidat nō hominem. Det opam, vt impi⁹ pereat, quē ipse
se fecit, sed vt seruat hō, quē fecit de⁹. Om̄ib⁹ ex anio bñ velit,
bñ p̄ceē, bñ faciat, Neq; noceat cōmeritis, & p̄sit imerentibus,
Omniū cōmodis pinde vt suis aggratuleē. Omniū incōmo-
dis, nō secus q̄ suis indoleat. Nimirū hoc est qd̄ iubet ap̄tus,
flore cū flentib⁹, gaudere cū gaudētib⁹. Imo graui⁹ alienū ma-
lum ferat q̄ suū. De fraterno bono letior sit q̄ de p̄prio. Non
est Christiani sic cogitare. Quid mihi rei cū isto? Alb⁹ aterue
sit nescio, ignotus est, alien⁹ est, nihil vnq; bene de me meritis

Cōia Christia-
norū om̄ia esse
debent

23. 9. 4
c. Duo
ista noā

Ro. 12

est. Lesit aliquñ, nūq̄ p̄fuit, Nihil horū, tantū meminēris, quo merito tibi, quæ præstiterit Christus, qui suā in te bñfcentiā, non in se sed in proximo voluit retaliari. Tantū vide, quibus egeat ille, & quid tu possis. Tantū tu hoc cogita, confrater est in dño, coheres in Christo, eiusdem corporis mēbrū, eodem redemptus sanguine, fidei cōmunis socius, ad eandē gratiā & felicitatē futuræ vitæ vocat⁹. Quēadmodū dixit aplūs. Vnū corpus, & vnus spūs, sicuti vocati estis in vna spe vocationis. Vnū q̄liter oēs sumus in dño

Ro. 12. et Gal. 3

vestra, vnus dñs, & vna fides. Vnū baptisma, vnus deus, & pater omniū, qui sup̄ oēs, & p̄ oīa, & in omnib⁹ nobis. Alien⁹ esse q̄ pōt, qui cū tibi, tā multiplex intercedit vnitatis copula? Apud gētiles momēti nō nihil adferant, vel ad beneuolentiā, vel ad maleuolentiā illę rhetorū circūstantiæ. Cōciuis est, affinis est, cognatus est, aut cōtra. Familiaris, amicus, patern⁹, benemeritus, gratus, honesto loco natus, opulentus, aut secus. In Christo aut nihil sunt, aut iuxta Paulum/vnū & idem sunt hæc omnia. Hoc vnū tibi obseruet ob oculos, & satis sit, Caro mea est, confrater est in Christo. Qd̄ in membrū cōferē, nō ne in vniuersum corpus redundat, atq; inde i caput? Omnes sumus inuicē mēbra, Membra coherētia, constituūt corpus. Corporis caput Iesus Christus. Christi caput deus. Tibi fit, singulis fit, Christo fit, deo fit, quicquid vni cuiuslibet mēbro fit seu bene, seu male Hæc oīa vnū sunt Deus, Christus, corpus, & mēbra. Nō recte inter Christianos locū habet illud, Pares cū paribus, & illud, Dissimilitudo mater odij. Quorsum em̄ dissensionum vocabula, vbi tanta est vnitas? Nō sapit Christianismum, quod vulgo aulicus oppidano, rusticus vrbano, patricius plebeio, magistratus priuato, diues pauperi, clarus obscuro, potens imbecilli, Italus Germano, Gallus Britanno, Britanus Scoto, Grammaticus Theologo, grammatico dialecticus, Iurisperito medico, doctus idiota, Eloquens infacundo, Celebs marito, Iuuenis seni, clericus prophano, sacerdos monacho, Minor coletæ, Carmelita Iacobitæ, & ne omnia discrimina referam, nugatoria in re dissimilis dissimilis est iniquior. Vbi charitas, quæ & hostem diligit

Vnū q̄liter oēs sumus in dño

Odia hominū & contrarietas ex nihili rebus.

quādo cognomē cōmutatū, qm̄ color vestis nō nihil diuersus,
qm̄ cingulus, aut calceus, & similia deliramēta hoīm me tibi fa-
ciūt inuisum: Quin potius pueriles istas nugas mittimus, &
illud quod ad rem p̄inet prae oculis habere cōsuecimus, qd'
multis locis inculcat Paulus, oēs nos in Christo capite vnus
esse corporis membra, eodem animara spiritu, si tamen in illo
uiuimus, vt neq; foelicioꝝ membris inuideamus, & imbe-
cillioribus libēter subueniamus, Vt intelligam⁹ nos ipsos ac-
cepisse bñficiū cū bñficiū praeſtitimus pximo, nos lesos, quū
nocitū est fratri. Neq; quisq; pprie sibi studeat, sed p sua virili
quisq; quod accepit a deo in cōmune cōferat, vt illo refluāt oīa
vnde fluxerūt, puta capite. Hoc videlicet est, qd' Paulus scri-
bit Corinthijs. Sicut em̄ inquit corpus vnum est, & mēbra
habet multa. Oīa aut membra corporis quū sint multa vnū
tamē corpus sunt, & ita Christus. Etem̄ in vno spū oīes nos
in vnū corpus baptizati sumus, siue Iudei, siue gentiles, siue
serui, siue liberi, & oēs in vno spū potati sumus. Nā & corpus
nō est vnū membrū, sed multa. Si dixerit pes, qm̄ nō sum ma-
nus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Et si
dixerit auris qm̄ nō sum oculus non sum de corpore, nū ideo
non est de corpore? Si totum corpus oculus, vbi auditus? Si
totū auditus, vbi odorat⁹? Nunc aut posuit deus mēbra, vnū
quodq; eorū in corpore, sicut voluit. Quod si essent oīa vnū
membrū, vbi corpus? Nunc autē multa quidem mēbra, vnū
autē corpus. Non potest autē oculus dicere manui, opa tua nō
indigeo, aut iterū caput pedibus, non estis mihi necessarij. Sed
multo magis quae videntur membra corporis infirmiora esse
necessariora sunt. Et quae putamus ignobiliora esse membra
corporis, his honorem abundantiorē circūdamus. Et quae in-
honesti sunt nostra, abundantiorē honestatem habent. Ho-
nesta autē vestra nullius egent. Sed deus temperauit corpus,
ei cui deerat abundantiorē tribuendo honorem, vt non sit
sc̄isma in corpore, sed in id ipsum pro inuicem sollicita sint mē-
bra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro,
Consimilia scribit Romanis. Sicut enim inquit in vno corō

**Membrorum
varia officia**

**Membra infir-
miora necessa-
riora sunt**

Ro. 12. pore multa membra habemus, omnia autē mēbra non eundē actum habēt, ita multi vnū corpus sumus in Christo, singuli autē alter alterius mēbra, habentes donatiōes secundū gratiā, quæ data est nobis differētes. Rursum ad Ephesios. Veritatē autē inquit facientes in charitate crescimus in illo p̄ oīa, qui est caput Christus, ex quo totū corpus cōpactum & connexum p̄ omnē iuncturā subministratiōis, secundū operationē in mēsurā vnus cuiusq; mēbrū, augmentū corporis facit, in edificatiōne sui in charitate. Et alibi iubet inuicē alios aliorum onera gestare, qm̄ sumus inuicē mēbra. Vide igit̄, num ad hoc corpus p̄tineāt, quos passim audis ad hūc modū loquentes. Mea res mihi hereditate obuenit, iure non fraude possideo Quir ea nō meo arbitratiū vtar, atq; abutar. Quir ihs, q̄c̄q; dem ide, quib; nihil debeo: Profundo, perdo. Meū est, qd̄ perit, alior; nihil interest. Membrū tuū ringit̄ inedia, & tu ructas perdicū carnes. Frater nudus horret, tibi tantū vestitū tineis & carie viciatur. Tibi mille aureos vnus noctis alea pdidit, dū interim misera quæpiam puella, adigēte egestate pudicitia suā p̄stituit, & perit anima, p̄ qua Christus impedit animā suam. Tu dicis quid mea: Quod meū est pro meo arbitrio tracto. Et postea isto cū animo tibi videris Christianus, qui ne hō quidem sis? Audis in cætu multor; ledi famā huius atq; illius, tu taces aut forte arrides obtrectanti. Cōfutassē inquis, si quid ad me p̄tinuissent quæ dicebant. At nihil mihi cū illo q̄ ledebat. Ergo nihil tibi cū corpore, si nihil cum mēbro. Ne cum capite quidē aliquid, si nihil cū corpore. Vim vi (inquiūt) ius est repellere, nihil moror, quid leges imperatoriae pmittant, hoc demiror vnde iste voces in mores Christianor; puenerūt. Nocui, sed laçessit. Malui dare malum, q̄ in me admittere. Esto nō putant leges humanæ, quod indulserunt. At quid facturus est Christus imperator tuus, si suæ legi fraudē feceris, quæ extat apud Matheū. Ego autē dico vobis nō resistere malo, sed si qs te pcusserit in dextrā maxillā tuā, præbe illi & alterā, & ei qui vult tecum in iudicio contēdere, & tunicā tuā tollere, dimitte ei & palliū. Et quicūq; te angariauerit mille passus, vale cū illo

Abusus bonorum.

Ludus.

Obtrectatoribus aurē dātes.

Vim vi repellere an liceat Christianis

Inimici diligēdi & alia duo. Diligite inimicos vestros. Et benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniatibus vos, ut sitis filij patris vestri qui in caelis est qui solem suū oriri facit super bonos & malos & pluit super iustos & iniustos. Respondens, non mihi ista dixit. Dixit apłs, dixit perfectis. Nonne audisti, ut filij patris vestri suis: Si filius dei non cupis esse, nihil ad te pertinet lex. Quāq; ne bonus quidem est, qui perfectus esse nolit. Accipe & illud si mercedem nō desideras, nihil ad te mandatum, sequitur enim. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Quali dicat nullam. Neq; em̄ istud facere virtus est, sed non facere scelus est. Neutri debetur quicq;, quum par relatum est pari. Audi Paulum magnum Christianarum legum / & consultum / & interpretē. Benedicite persequentib; vos. Benedicite / & nolite maledicere. Nulli malum pro malo reddentes. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, non vosmetipfos defendentes charissimi, sed date locū irae. Scriptū est enim, mihi vindicta, & ego tribuam dicit dominus, Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum. Si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli vincī a malo, sed vince in bono malum. Quid igitur futurum est inquis, si procacitatem alienam mea lenitate aluero & veterem ferendo iniuriam, inuitaro notam? Si potes malum sine tuo malo vel effugere, vel depellere, nemo te vetat facere, sin minus caue dixeris, facere fatius est q̄ pati. Si potes, emenda, vel beneficijs obruens, vel mansuetudine vincens. Sin aliter, prestat alterum perire, q̄ vtrunq;, prestat te patientiā lucro ditescere, q̄ mutua taliōe mali malos ambos fieri. Ergo Christianum decretum sit, cum omnibus amore, mansuetudine, bñficio, certare, cōtentiōe, odio, obrectatione, contumelia, iniuria, vel infimis etiam libenter cedere. Sed indignus est, cui benefiat, cui concedatur, at dignum te, ut facias, dignus Christus, ad cuius gratiam sit. Neq; ledere quenq; volo (aiunt): neq; ledi me patiar. Imo tu Iesus ex animo remitte noxam, cauens ne quid sit, quod quisq; tibi remittat. Tam ob

Paulus legum
consultus

Iniuriā pati q̄
facere cristiano
conuenit

Christianismi
decretum.

Luce, 6

Ro. 12,

Deutro
no. 32,

feruans esto, in vitanda culpa tua, q̄ facilis ad remittendam ali
 Ecclē. 3 enā. Quo maior es, hoc te magis magisq; summittas, vt om-
 nib⁹ in charitate inferuas. Si claro genere es, nō obscurabunt
 sed decorabunt nobilitatem generis, mores Christo digni.
 Si doctus es, hoc modestius imperitorum incitiam feras &
 Luc. 12 emendes. Hoc fratri plus debes, quo plus tibi creditum est.
 Diues es, memineris dispensatorem esse te non dominum, ac
 sollicitus viue, quomodo rem communem tractes. Tu cre-
 debas solis monachis interdictam esse proprietatem? Indis-
 ctam paupertatem? Errasti, vtrunq; aq; omnes Christianos
 pertinet. Lex punit, si quid alieni sustuleris, non punit, si tuum
 fratre egente subtraxeris. At vtrunq; punit Christus. Si ma-
 gistratus es, ne te faciat honor ferociorem, sed onus sollicitio-
 rem. Non gero inquis munus ecclesiasticum, nō sum pastor
 aut episcopus. Demus istud, at num etiam Christianus non
 es? Ipse videris cuius sis, si ecclesiasticus non es. Adeo Chris-
 tus in contemptum venit mundo, vt pulchrum existiment
 & regium, nihil cum eo habere commercij, hoc quemq; con-
 temptiorem esse, quo fuerit illi copulatio. An nō audis quo-
 tidie ab iratis laicis, atrocis conuicij loco nobis in os iaci, Cle-
 rici, sacerdotis, & monachi vocabula? idq; prorsus non alio
 animo ac voce, q̄ si incestum aut sacrilegium exprobarent?
 Equidem miror, quur non etiam baptismum obijciunt, quur
 non etiam cum Saracenis Christi cognomen probri vice im-
 pingant. Si malum clericum, aut indignum sacerdotem dice-
 rent, aut monachum religiosum, ferendi erant, quippe qui
 mores hominum notarent, non virtutis professionem cōtem-
 nerent. Sed qui sibi supra virginum, res bello raptas, pecu-
 niam, alea vel partam vel perditam, & id genus plurima fas-
 cinora glorię ducunt, in alium vero nihil habent cōtemti-
 us, aut probrosius, aut magis pudendum, quod obiecent, q̄ mo-
 nachi aut sacerdotis vocabulum, nimirum obscurum non est.
 quid de Christo sentient isti, solo nomine Christiani. Non
 est alius Episcoporum, alius magistratum civilium dominus.
 Eiusdem vices gerunt vtriq;. Eidem vtriq; reddenda erit

I ij

Christus ipsis
 etiā Christianis
 contemptui est

Monachi ac sa-
 cerdotis voca-
 bula quō a lai-
 cis ridenē

Symonia i vtro
q; foro comit
titur.

**Magistratus qua
liter se tenere
debeant.**

**Magistratu in
dign^o qui libe
ter gerit magi
stratum.**

**Principes ac re
gentes qualiter
se debent regere**

**Animaduertat
hoc principes.**

ratio. Si alio q; ad illu respicis, vel suscipies magistratu vel ge
rens, nihil refert, si te mudus non vocat symoniacu ille certe vt
symoniacu puniet. Si publicu munus ambis, no vt profis in co
mune, sed vt priuati rei tuae cofulas, vt vlciscaris, quib⁹ male
vis, magistratus tuus latrocinu est apud deu. Insequeris pra
dones, no vt suu recipiat, qui spoliatus est, sed ne non sit apud
te, qd' apud praedones est. Quatulū queso inter te & illos in
terest: nisi forte, quod illi quidem mercatoru, tu praedonu es
praedo. In summa nisi hoc animo geris magistratu, vt paratus
sis no dica rei, sed & capitis iactura quod iustu est tueri, no ap
probabit Christus administratione tuam. Addam & illud ex
Platonis sententia, nemine esse magistratu dignu, qui libenter
gerit magistratu. Si princeps, caue ne te incantent malefica ille
assentatoru voces. Dns es, supra legem es, liber es, Omnia tibi
iusta, omnia honesta. Tibi licet, q; quid libet. Nihil ad te/ quae
vulgo dicunt a sacerdotib⁹. Imo tu id quod res est/ existima,
vnu oim esse dnm Christum Iesum, cuius te q; simillimu esse
oportet, quippe cuius vices geris. Huius disciplina nulli pra
standa exactius q; tibi a quo seuerius ratione est exacturus. q;
alijs. Non ptinus ius esse putato, quod vis, sed id tantu velis,
quod ius est. Quod vlli mortaliu turpe futuru erat, id ne tibi
quide putaris honestu. Imo ne illa quide tibi pmitte, q; vulgo
solent condonari. Quod in alijs delictu, in te flagitiu fore puta
Honorē, admirationē, dignitatē, gratiā, autoritatē, non opes
tibi concilient plebeis maiores, sed mores emereant, populari
bus meliores. No ea discat in te mirari vulgus, quibus illa ipa
facinora inuitant, in quae tu quotidie animaduertis. Tolle ad
mirationē diuitiarū, vbi fures, peculatores, sacrilegi, pdones.
Tolle admirationem voluptatum, vbi raptores atq; adulteri.
Quoties splendidior apud tuos videri vis, ne stultoru oculis
opes tuas explices, quu felicior, ne luxu & voluptates osten
tes. In te primu discant ista contemnere, discat suspicere xrtute,
in precio habere fragilitate, applaudere temperantiae, honorē
habere modestiae. Ne quid eorum tuis in moribus appareat,
quae tui falces in populi morib⁹ puniunt, Optime recideris ma

leſicia, ſi materiam maleficiorum, diuitias & voluptates / in te
 non viderint magni fieri. Ne quem vel media de plebe præ te
 contempſeris. Cõmune ex æquo præciũ eſt, quo viriq; eſtis
 redempti. A contemptu te nõ ſtrepitus ambitionis, nõ ferroſ
 citas, non arma atq; ſatellites vendicent, ſed vitæ integritas, *Principatº qu-*
 feueritas, ac mores ab omnibus populi vicijs icorrupti. Nihil *liter gerendus*
 prohibet, in obeundo principatu ſummum tenere locum, &
 in charitate nullum discernere locum. Hoc principatum eſſe
 puta, non opibus præcedere, ſed q̄ plurimũ omnibus pdeſſe.
 Non ea quæ publica ſunt in tuum cõmodum verte, ſed quæ
 tua ſunt, teq; ipſum totum, ad publicam vtilitatem effunde.
 Multa tibi debet populus, at tu illi debes omnia. Ambitioſa no
 mina, inuicti, ſacroſancti, maieſtatis, eſti coguntur ferre aures,
 animus certe non agnoſcat, ſed hæc omnia in Chriſtũ cui ſoli
 competunt referas. Leſæ maieſtatis crimen, quod alij tragica
 voce efferunt, apud te leuiſſimum ſit. Maieſtatem principis is
 vere ledit, qui principis nomine, cõtra ius, crudeliter, violẽter,
 flagitioſe quid facit. Nullius iniuria te minus moueat, q̄ quæ
 priuatim ad te pertinet. Publicam pſonam eſſe te memineris,
 nec oportere, niſi de publico cogitare. Si cordatus es, reputa
 tecũ nõ quãtus ſis, ſed quantũ onus humeris ſuſtineas. Et quo
 maiore in periculo verſaris, hoc minus indulge tibi, nõ a ma
 ioribus tuis, aut aſſentatoribus formã adminiſtrandi imperij, *Gesta antiquo*
 ſed a Chriſto petens. Quid enim abſurdũ, q̄ principẽ Chri *rum regum ac*
 ſtianiũ Hannibalem, Alexandrũ magnũ, Cæſarem, aut Pom *ducũ quatenus*
 peium ſibi proponere: In quibus iſtis, quum quaſdam virtu *imitanda*
 tes nequeat aſſequi, ea potiſſimũ imitabit, quæ ſola erant fu
 gienda. Non protinus in exemplum trahatur, ſi quid appro
 bantibus hiftoricis fecit Cæſar, ſed ſi quod fecit / non abhorret
 a doctrina dñi noſtri, aut ſi eſt huiusmodi, vt quanq; imitandũ
 non eſt, ad virtutis tamen ſtudiũ poſſit accendere. Ne totũ
 quidem imperium tanti ſit, vt prudẽs velis a recto deſlectere.
 Exue potiũ illud, q̄ exuas Chriſtum. Ne dubita, habet ille
 quod tibi referat pro contempto imperio, longe melius im
 perio, Nihil tam decorum, tam magnificum, tam glorioſum *Regũ vna glo-*

ria si regis regū regibus, q̄ ad summi regis Iesu similitudinē q̄ proxime acce- dere, qui vt erat maximus, ita & optimus erat. Sed quod ma- ximus esset, id in terris dissimulauit, quod optim⁹ id nos sen- tire maluit, quia hoc nos maluit imitari. Negauit regnum suum de hoc mundo esse, quum esset cœli terræq; dominus. Sed principes gentium dominantur eorum, Christianus non exercet potestatem in suos, sed charitatem, & qui maximus est, omnium ministrum se cogitet esse / non dominum. Quo magis admiror potestatis & domini ambitiosa vocabula, ad ipsos vsq; pontifices summos & episcopos inuecta fuisse. Nec pudere theologos, nō minus indocte q̄ ambitiose, magistros nostros vulgo appellitari, quum vtrūq; Christus interdixe- rit suis, ne vel dominos vel magistros vocari se sinerent, vnū enim esse tum magistrum, tum dominū, qui & caput omniū nostrum Christus Iesus, Apostolus, pastor, episcopus, officij sunt vocabula, nō dominatus, Papa, Abbas, charitatis cognō- mina sunt, nō potestatis. Sed quid ego mare illud vulgarium errorum ingredior? Ad quodcūq; hominū genus se conuer- terit, multa vbicq; videbit homo vere spiritalis quæ rideat / plu- ra quæ fleat. Plurimas opiniones deprehendet deprauatissi- mas, & a Christi doctrina longe lateq; dissidentes. Quarum bona pars inde proficiscitur, quod etiam in Christianismo mū- dum quendam induximus. & quod apud veteres theologos de mūdo legitur, hoc parum eruditi, ad eos referunt, qui mo- nachī non sunt. Mundus in euangelio, apud apostolos, apud Augustinum, Ambrosium, Hieronymum dicuntur increduli, a fide alieni, crucis Christi inimici, blasphemi in deum. Qui huiusmodi sunt, solliciti sunt de castino, quippe qui diffidunt de Christo, pro opibus, pro imperio, pro voluptatibus digla- dantur, vtpote qui sensibiliū rerum præstigijs occæcati, falsa bona pro veris amplectuntur. Hic enim mundus Christum verum lumen non cognouit. Hic totus in malo positus, se amat, sibi viuūt, sibi studet, nō enim induit Christum, qui vera charitas est. Ab hoc semouit Christus, non solum apostolos, sed omnes quos se dignos iudicauit. Quo tādē igit̄ modo,

Ioan. 18

Mat 20

Marc 9

Mathel. 23

Ioan. 14 & 17

1. cor. 3

Ioan. 1. 1. Ioā. 5. 1. Ioā. 4.

Titulorū mag-
norum vanitas
quos tñ Theo-
logi maxime as-
mant

Mundus quid
dicat̄ apud ve-
teres Theolo-
gos

hunc semper in literis damnatum mundum, cum Christianismo miscemus? Et mundi inani vocabulo nostris vicijis blandimur? Augent hanc pestem, plerique doctores, qui adulterantes verbum dei, ut ait Paulus, & ad temporum mores scripturam diuinam trahentes, quam magis conueniat mores ad scripturam regulam emendari. Nullum autem exitius assentandi genus, quam quum verbis euangelicis, aut propheticis, animi moribus blandimur, non medemur. Audit princeps, Omnis potestas a deo, protinus surgunt crista. Quur magis tumidum te reddit scriptura quam sollicitum? Cogitas quod deus tradidit tibi gerendum imperium, & non cogitas quod idem gesti imperij exiget rationem? Audit avarus, interdictum Christianis, ne binas habeant tunicas. Interpretetur theologus, alteram tunicam esse quicquid necessitati naturae superfit, & quod ad morbum cupiditatis pertineat. Bene habet, inquit Crassus ille, mihi adhuc plurima defunt. Audit animalis & a charitate frigidus, hunc esse charitatis ordinem, ut tuam pecuniam alienae, tuam vitam alienae, tuam famam alienae anteponas. Non dabo inquit igitur, ne forte mihi ipsi desit. Non tuebor illius famam, ne quid masculae, meae aspergatur fama. Fratrem in periculo deseram, ne veniam & ipse in periculum. Breuiter mihi vitam totus, ne quid vilius nomine ad me perueniat incommodi. Didicimus & a sanctis viris, si quid non imitandum fecerunt, id solum in vitae exemplum trahere. Adulteri, & sanguinarij Dauid exemplo sibi blandiuuntur. Qui faculis inhiant, diuites Abraham nobis obijciunt. Principes, quibus pro ludo est passim vicari virgines. Solomonis reginas & concubinas nobis annumerant. Quorum deus venter est, Noe ebrietate pratextunt. Incesti, Loth concubitu praedunt suae turpitudini. Quur in istos a christo declinamus oculos? Audeo dicere ne in prophetis quidem aut apud imitandum Christianis, si quid a christi doctrina diuariceat. Quod si sanctos peccatores libet imitari, non reclamo, modo totos imitentur. Secutus es Dauid adulterantem, magis sequere poenitentem. Expressisti Magdalenam peccatricem, exprime & amantem multum, exprime lachrymantem, exprime ad pedes

Theologorum modernorum adultera doctrina.

Crassus avariciae notat apud historicos & poetas

Excusationes in peccatis

2. Reg. 11. & 17.

18
20
9
16
10
6
3
13
11
9
19
7
1
5
4

Iesu sese abijcientem. Persequutus es ecclesiam dei cum Paulo, Ico rif
peierasti cum Petro, fac & ceruicem porrigas pro pietate cum Ioan. 18
Paulo, crucem ne reformides cum Petro. Ideo patitur deus
& magnos viros in quaedam vicia labi, ne nos lapsi desperemus,
sed ita, si queadmodum socij fuimus errantium, ita simus &
emendantium errata. Nunc illud ipsum quod imitandum non
erat, exaggeramus, & quaedam recte ab illis facta deprauamus,
aut salutarem etiam succum nobis vertentes in venenum. Quid
tibi cum diuite Abraham, cui numisma nume est? Quod ille Gen. 13
prouentu foeturae, deo rem illius fortunante / ditatus est, idque
in lege carnali, ideo ne tibi Christiano licet per fas nefasque vn-
decumque Coeli opes congerere, quas vel male profundas, vel
petus domi defodias: Ille diuitijs sponte affluentibus, quae non ad
iecerit animum, vel hoc argumento sit, quod statim ad iubentis
tis dei vocem, filium vnicum mactandum produxit. Quae gen. 22
credis contempsisse boum armenta, qui contempsit & filium?
Tu vero nihil aliud somnians quae questum, nihil admirans nisi
pecuniam, paratus simul atque inciderit exigui lucelli spes, vel
fratrem fallere, vel Christum negligere, simile quiddam tibi
putas esse cum Abraham? Simples puellae filiae Loth, quae
conspicerent omnem quaquaersum regionem incendio commo-
flagrare, hoc vniuersum mundum arbitantes, quod oculis Gen. 19
patebat, neque vllum iam viderent mortalium ex tam vasto incendio
superstitem esse praeter sese, non turpi, sed pio consilio, pa-
tris concubitum suffuratae sunt, ne videlicet nullae generis hu-
mani reliquiae superessent, praesertim quum adhuc vigeret di-
uinum praecipitum, crescite, & multiplicamini. Et audebis tuas
prodigiosas libidines cum harum puellarum facto conferre? Gene. 1
& 8.
Imo & coniugium tuum harum incestui, non dubitem post-
habere, si quidem in matrimonio non proli seruis / sed tuae
libidini. Dauid tot egregijs pietatis exemplis editis, semel inci-
dit in adulterium, obiecta opportunitate, non captata, An ob hoc
protinus tibi licebit impune, tota aetate per alienos thalamos vo-
lutari? Petrus semel metu mortis, abnegauit Christum, pro quo Ioan. 18

Aranearum comparatio

Excusatio antiquorum patrum

Excusatio quorundam lapsorum.

postea fuerat moriturus, num ideo tibi quavis de causa peccare fas erit? Paulus non affectu peccauit, sed errore lapsus est admonitus statim respuit. Tu prudens, sciens, videns, in malis conuenescis, & Pauli exemplo tibi ipsi caput demulces? Matheus probo tantum iussus, nihil conatus semel totum exiit thelonarium, Te pecunijs addictum non tot scilicet exempla, non toties audita euangelia, non tot conuersiones auellunt. Dicunt mihi episcopi diu Augustinus duas amicas habuisse legitur. Verum ille ethnicus, nos in Christianismo educati, ille adolescens, nos canis. Egregia collatio, quam ille iuuenis, ethnicus, ne matrimonij pedicis irretiret, unam mulierculam vxoris loco habuit, & non vxori/fide in coniugij praestitit, ideo nobis Christianis, senibus, sacerdotibus, episcopis, minus foedum erit, pro oia libidinum volutabra conspurcari: Actum est de moribus, posteaque vicia virtutum nobis donauimus, & ad tuendum mala nostra argutiores, quam ad emendandum diligentiores esse coepimus. Maxime si prauas opiniones nostras falso patrocinio diuinarum literarum alere ac fulcire condidicerimus. Tu igitur frater suauissime in totum contempto vulgo, cum suis & opinionibus, & factis, sincere ac totam Christianam sectam arripe, quicquid in hac vita, vel horrendum, vel appetendum obijcit sensibus, id omne pietatis amore ex aequo negligens. Vnde christus tibi satis sit, vnicus author, & recte sentiendi, & beate viuendi.

I. cori. 1. Et hanc quidem meram stulticiam amentiamque mundus existimat, sed pro hac placuit deo saluos facere credentes. Foeliciter desipit, qui sapit in Christo. Misere desipit qui Christum non sapit. Verum heus tu, quemadmodum te volo foriter a vulgo dissentire, ita nolo Cyrenicum quiddam referentem, passim aliorum sententiarum aut factis oblatrare, superciliose danare, odiose obstrepere oibus, rabiose declamitare in vitam cuiuslibet, ne duo simul mala tibi conciscas, alterum ut in omnium odium abeas, alterum ut inuisus ne queas quidem ulli prodesse. Esto & tu omnibus omnia, ut omnes Christo lucrifacias. Quoad licet, non offensa pietate, foris oibus temet accommoda, ut intus quidem immotum sedeat propositum, foris autem comitas, affabilitas, facilitas, comoditas alliciat & fratrem, quem blande conuenit inuitari ad Christum non asperitate detertere. Denique quod sentis

Correctio debet esse lenis.

Correctio nimis exasperans duo mala operatur.

non tam satis innotandum verbis, quam moribus exprimendum. Neque rursus sic indulgendum infirmitati vulgi, ut veritate in loco fortiter tueri non audeas. Humanitate emendandi sunt homines, non decipiendi.

¶ Canon Septimus.

Porro si per infantiam & imbecillitatem animi nostri non duntaxat ad ipsa spiritualia licebit aspirare, nihil tamen seignius danda erit opera, ut saltem in proximis consistamus. Alioqui vera conpendiariaque ad felicitatem via est, si semel totam mentem ita ad celestium rerum admirationem converterimus, ut veluti corpus umbram, ita amor Christi, amor aeternorum & honestorum natura secum adducat fastidium carnicorum, & odium turpium. Vtriusque enim necessario consequitur alterum & alterum cum altero, vel crescit, vel decrescit. Quantum profeceris in amore Christi, tantum oderis mundum. Quo magis miraberis inuisibilia, hoc magis vilescunt res fluxae, ac momentaneae. Oportet igitur quod in istis suadet Fabius, idem & in virtutis facere disciplinam ut statim ad optima nitamur. Quod tamen si nostro vicio non contingat, proximum est, ut vel humana quadam prudentia / a magnis vicibus abstinere, nosque ipsos (quoad fieri poterit) integros divinae beneficentiae seruiamus. Nam ut saluti propius est corpus / exhaustum quidem illud & inane, verum noxijs humoribus liberum, ita mens capacior est divinae muneris, non dum gravibus culpis inquinata, tamen etsi vera virtute adhuc vacat. Si imbecilliores sumus, quam ut apostolos, ut martyres, ut virgines imitemur, saltem ne committamus, ut ethnici nos in hoc studio videant percurrere. Quorum plerique / quum neque deum noscunt / quae vererentur, neque inferos crederent, quos formidarent, tamen ipsam per se turpitudinem modis omnibus fugiendam esse homini censuerunt, adeo ut nonnulli maluerint / fame, rei, vitae denique iacturam facere, quam ab honesto discedere. Si per tale quiddam est peccatum, ut nullus commodis aut incommodis propositis sit admittendum, profecto Christianum hominem, si non dei, vel iusticia deterret, vel dehortatur beneficentia, si non vel spes immortalitatis vel aeternae poenae metus reuocat, si ne ipsa quidem nativa peccati turpitudine retrahit, quae potuit & gentilium animos retrahere, saltem mille incommoda detereant, quae etiam in hac vita pec-

Optima ab initio proponenda

Gentilium virtus ac probitas.

Peccata quae obrem in vicia vitanda.